

ΟΙ ΕΚ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΕΝΩΣΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 28§3 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΕΣ:

Η κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε συνδυασμό με την αδυναμία ορθολογικής διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών αποκάλυψε την ήδη υπάρχουσα αλλά καλά συγκεκαλυμμένη κρίση του ίδιου του νεοφιλελεύθερου συστήματος¹, του κράτους και των κοινωνικών του θεσμών και εν τέλει της δημοκρατίας².

«Μονόδρομος»³ ή όχι, η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να ζητήσει τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Ευρωζώνης, για την εξοικονόμηση χρημάτων, έτσι ώστε να αποφύγει την επερχόμενη χρεοκοπία, την οδήγησε στην υπογραφή των δύο μηχανισμών στήριξης, του γνωστού πλέον «μνημονίου», αγοράζοντας με αυτό τον τρόπο την ελπίδα για την αλλαγή του δυσμενούς κλίματος πολύ ακριβά⁴.

Η απουσία μίας ευρωπαϊκής συνταγματικής πολιτικής εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έδωσε την ευκαιρία στο ΔΝΤ αλλά και στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές να αναλάβουν το ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στα κράτη μέλη της, αναδεικνύοντας περίτρανα όχι μόνο την κρίση του κράτους δικαίου σε εθνικό αλλά και σε ενωσιακό επίπεδο⁵.

¹ Βλ. ΙΓΝΑΣΙΟ ΡΑΜΟΝΕ, Το απόλυτο κραχ. Η κρίση του αιώνα και η ανασυγκρότηση του μέλλοντος, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2009.

² ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΓΕΡΟΝΤΑ, *Το Μνημόνιο και η δικαιοπαραγωγική διαδικασία*, ΕφημΔΔ- 5/2010, σ.705 και βλ. ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ-ΘΟΕΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΛΟΥΚΑ ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟ, *Στον «αστερισμό» των κρίσεων: Δημοσίας Διοικήσεως και Δημοσιονομικής Διαχειρίσεως*, ΕφημΔΔ- 3/2010.

³ ΣΤΑΥΡΟ ΤΣΑΚΥΡΑΚΗ, *Ζήτω το μνημόνιο. Μία δυνατότητα είχαμε: να σταματήσουμε τα δανεικά*, «Τα Νέα», 21.09.2010 και σε www.constitutionalism.gr.

⁴ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ, *Η χαμένη τιμή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο μηχανισμός «στήριξης της ελληνικής οικονομίας» από την οπτική της εθνικής κυριαρχίας και της δημοκρατικής αρχής*, www.constitutionalism.gr, σ.14.

⁵ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Θ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟ, *Μεταξύ εθνικής και ενωσιακής έννομης τάξης: το «Μνημόνιο» ως αναπαραγωγή της κρίσης του κράτους δικαίου*, www.constitutionalism.gr, σ.2.

Α΄ ΜΕΡΟΣ Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ

Η Ελληνική Βουλή κύρωσε στις 6 Μαΐου του 2010 το νόμο 3845/2010 με τίτλο «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της Ζώνης του Ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο». Στο εσωτερικό του νόμου, εμπερικλείονται εκτός άλλων, το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» και το «Μνημόνιο στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής», τα οποία αποτελούν το σχέδιο προγράμματος που καταρτίστηκε στις 23 Απριλίου από το Υπουργείο Οικονομικών, σε συνεργασία με το ΔΝΤ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως εκπρόσωπο των κρατών μελών της Ευρωζώνης και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Στη συνέχεια στις 8 Μαΐου υπογράφηκε η Δανειακή Σύμβαση μεταξύ της Ελλάδας και των κρατών μελών της Ευρωζώνης με δικαιοπρακτικό θεμέλιο τα μνημόνια, ενώ στις 9 Μαΐου εγκρίθηκε από το ΔΝΤ ο Διακανονισμός Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας (Stand By Arrangement) που είχε ζητηθεί από την ελληνική κυβέρνηση με την από 3 Μαΐου Επιστολή Προθέσεως της. Τέλος στις 10 Μαΐου το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετεί τα μέτρα των μνημονίων ως αντίστοιχα με εκείνα που πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα στο πλαίσιο της διαδικασίας του υπερβολικού ελλείμματος του άρθρου 126 παρ.9 ΣΛΕΕ⁶.

Μέσα από αυτή τη διαδικασία η ελληνική κυβέρνηση ενεργοποίησε δύο μηχανισμούς στήριξης, έναν ευρωπαϊκό και έναν διεθνή με κύριο σημείο αναφοράς το «ενιαίο ειδικό καθεστώς»⁷ του μνημονίου, το οποίο αποτελεί μία μορφή άτυπης διεθνούς συμφωνίας τύπου arrangement. Αποτελεί δηλαδή συμφωνία κυριών χωρίς «τυπική νομική δεσμευτικότητα»⁸, παρά μόνο πολιτική. Κατά αναλογία, το μνημόνιο δεν μπορεί να θεωρηθεί διεθνή συνθήκη και να αξιώσει την κύρωση του από την Βουλή σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπετε από το άρθρο 28 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος διότι αποτελεί ένα κείμενο «πολιτικής και προγραμματικής μόνο δεσμευτικότητας»⁹. Επιπλέον δεν προβλέπονται νομικές κυρώσεις ή

⁶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, Το μνημόνιο της Ελλάδος στην ευρωπαϊκή, τη διεθνή και την εθνική έννομη τάξη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2010, σ.92-93.

⁷ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, ό.π., σ.80.

⁸ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, ό.π., σ.83.

⁹ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΓΕΡΟΝΤΑ, ό.π., σ.712.

άλλοι τρόποι εξαναγκασμού των αντισυμβαλλόμενων μερών προς υπακοή των κανόνων του κειμένου¹⁰.

Όσον αφορά τώρα το Stand By Arrangement που συνάψαμε με το ΔΝΤ, ούτε αυτό αποτελεί διεθνή συμφωνία διότι δεν πρόκειται για νομικά δεσμευτικό κείμενο αλλά για μία συμφωνία τύπου arrangement η οποία υπογράφεται ύστερα από πρωτοβουλία του ίδιου του κράτους με την επιστολή πρόθεσης του (letter of intend) προς το εκτελεστικό συμβούλιο (executive board) του ΔΝΤ¹¹. Πρόκειται δηλαδή για έναν διακανονισμό που εντάσσεται στο πλαίσιο των εσωτερικών σχέσεων του οργανισμού με τα κράτη μέλη του¹². Από εκεί και πέρα η υπακοή του κράτους προς τις επιταγές του μνημονίου κρίνεται απαραίτητη διότι διαφορετικά δεν εκταμιεύεται και η πολυπόθητη χρηματική δόση. Με άλλα λόγια, το κράτος οφείλει να τηρεί τα προκαθορισμένα κριτήρια απόδοσης, εξαιτίας της πραγματικής του ανάγκης για χρηματοδότηση¹³.

Εν αντιθέσει με τα παραπάνω, η Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης (Loan Facility Agreement) που υπογράφηκε στις 8 Μαΐου από την ελληνική κυβέρνηση και τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης με δικαιοπρακτικό θεμέλιο το μνημόνιο συνιστά, μία διεθνή σύμβαση, εφόσον «συνομολογείται μεταξύ των υποκειμένων της Διεθνούς Κοινωνίας»¹⁴ και οφείλει να κυρωθεί από τη Βουλή με τυπικό νόμο για να ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας. Επιπλέον οι σημαντικές φορολογικές επιβαρύνσεις που πλήττουν τους Έλληνες πολίτες αλλά και η διάταξη 14 (5) για την άρση της ασυλίας εκτέλεσης εγείρουν σημαντικά ζητήματα που απαιτούν την συγκατάθεση της Βουλής¹⁵. Κατά αναλογία, γεννάται διεθνείς αξίωση και δέσμευση της χώρας να καταβάλει το χρηματικό ποσό που δανείστηκε (“*pacta sunt servanda*”) ενώ σε περίπτωση άρνησης της να ακολουθήσει τις επιταγές του μνημονίου επισύρονται νομικές κυρώσεις¹⁶.

¹⁰ ΕΙΡΗΝΗ ΣΑΡΙΠ, Εισήγηση στην υπόθεση του Μνημονίου, www.constitutionalism.gr, σ.42.

¹¹ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΕΡΔΗΜΑ, *Η συμφωνία δανεισμού της Ελλάδας από το ΔΝΤ: θεσμικά και νομικά ζητήματα*, «Η Αυγή», 09.05.2010 και σε www.constitutionalism.gr, σ.2.

¹² ΕΙΡΗΝΗ ΣΑΡΙΠ, *ό.π.*, σ.23

¹³ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΕΡΔΗΜΑ, *ό.π.*, σ.3 και ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, *ό.π.*, σ. 87.

¹⁴ Ν.Ι. ΜΠΑΡΜΠΑΣ, Τα δημόσια δάνεια του κράτους (νομική προσέγγιση), Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1996, σ.113-118 και του ίδιου, *Δημόσια δάνεια, εθνική κυριαρχία και εθνική οικονομία*, «Ελευθεροτυπία», 31.05.2010 και σε www.constitutionalism.gr

¹⁵ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, *ό.π.*, σ.116-117.

¹⁶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, *ό.π.*, σ.93-102 και Ν.Ι. ΜΠΑΡΜΠΑΣ, *ό.π.*, σ.117

Β' ΜΕΡΟΣ - ΟΙ ΝΟΜΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ:

- **ΑΠΟ ΤΟ ΝΟΜΟ 3845/2010 ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΕΝΑ ΣΕ ΑΥΤΟΝ «ΜΝΗΜΟΝΙΑ»**

Ως προς τους νομικούς περιορισμούς:

Ο νόμος 3845/2010 εμπερικλείει στο εσωτερικό του στα παραρτήματα ΙΙΙ και ΙV τα επίμαχα «μνημόνια» τα οποία συνιστούν μία σειρά μέτρων οικονομικής, κοινωνικής και δημοσιονομικής φύσεως για τον καθορισμό της εσωτερικής πολιτικής της χώρας σε μακροπρόθεσμη βάση. Τα μέτρα αυτά δεν ενέχουν θέση δεσμευτικών κανόνων δικαίου στο εσωτερικό της χώρας αλλά απλώς διαπιστώσεις και γενικούς στόχους. Η Ελλάδα ως κυρίαρχο κράτος ζήτησε από μόνη της την βοήθεια της αποκαλούμενης τρόικας και προσχώρησε οικειοθελώς στα μνημόνια που η ίδια με τον Υπουργό Οικονομικών συνέταξε υπό την επίβλεψη και την επιμέλεια της Επιτροπής, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ. Κατά αναλογία λοιπόν, ο νόμος 3845/2010 και τα επισυναπτόμενα «μνημόνια» δεν έρχονται σε αντίθεση με την διάταξη του άρθρου 28 παράγραφος 3 του Συντάγματος διότι δεν επιφέρει μία *de jure* ανάθεση συνταγματικά προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων σε αλλοδαπά όργανα¹⁷. Προς επίρρωση αυτής της θέσης, αν ανατρέξουμε στην νομική του όρου έννοια της κυριαρχίας καθίσταται εμφανές ότι ο χαρακτήρα της είναι «αδιαίρετος», «αναπαλλοτρίωτος»¹⁸, «υπέρτατος» και «ακαταγώνιστος»¹⁹, πηγάζει «ενιαίως και συλλήβδην»²⁰ από το έθνος και σε αυτό επιστρέφει, δεν εκχωρείτε ούτε διαιρείτε, ενώ παραμένει υπέρτατος και ανεξάρτητος από κάθε άλλη δύναμη εσωτερική ή εξωτερική. Υπό αυτήν την νομική του όρου έννοια δεν υφίσταται και δεν μπορεί να υφίσταται περιορισμός της εθνικής κυριαρχίας.

¹⁷ ΠΡΟΚΟΠΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟ, Παρατηρήσεις ως προς τη νομική φύση και τις έννομες συνέπειες του «Μνημονίου», www.constitutionalism.gr, σ.6-7.

¹⁸ Ι.Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟ, Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου, τόμος πρώτος, Αθήνησι 1874, σ.68-70.

¹⁹ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ, Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο, τόμος πρώτος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004, σ. 211-213, και Π.Δ. ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, Νομικά ανέλεκτα, «η κυριαρχία φέρει τα χαρακτηριστικά της μοναδικότητας και της μονομέρειας», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σ.478.

²⁰ Ι.Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟ, ό.π., «Η κυριαρχία ανήκει παντί τω έθνει ενιαίως και συλλήβδην, ουδενί δε πολίτη ή πολιτών μέρος ιδία» και «Η κυριαρχία εκ της κοινωνίας πηγάζει και εις την κοινωνίαν επιστρέφει», σ.63-66

Ως προς τους πραγματικούς περιορισμούς:

Είναι αδύνατον να μην διακρίνουμε ότι με την υπογραφή των «μνημονίων» επιφέρετε ουσιαστικά μία *de facto* ανάθεση αρμοδιοτήτων για την χάραξη της πολιτικής της χώρας σε αλλοδαπά όργανα πέραν της κυβερνήσεως²¹, προκαλώντας μία αμφισβήτηση της ήδη υπάρχουσας κρατικής εξουσίας. Αποφασίζουν πλέον από εμάς για εμάς η Επιτροπή, η ΕΚΤ και το ΔΝΤ. Η εξουσία της κυβερνήσεως και της Βουλής καταβαρυνώνεται και από ανώτατα όργανα του κράτους μετατρέπονται σε εντολοδόχους διεθνών οργανισμών και ευρωπαϊκών οργάνων²². Η κυβέρνηση φαίνεται να έχει χάσει τον παραδοσιακό ρόλο του καθορισμού της γενικής πολιτικής της χώρας και αυτός να έχει περιέλθει σένα «ιδιόμορφο άτυπο μόρφωμα»²³, ενώ η Βουλή και κατ'επέκταση η λαϊκή κυριαρχία έχουν παραγκωνιστεί σε μεγάλο βαθμό²⁴. Επιπλέον, η πλήρης οικονομική εξάρτηση από τους διεθνείς εταίρους στην οποία έχουμε περιέλθει είναι αδιαμφισβήτητη, διότι χωρίς τη χορήγηση των χρηματικών δόσεων του δανείου το πιο πιθανόν θα ήταν να μην μπορούσαμε να καταβάλουμε ούτε τους μισθούς και τις συντάξεις²⁵.

Ανακαλώντας όμως, την πολιτική του όρου έννοια της κυριαρχίας, μας επιτρέπεται να ερμηνεύσουμε και να δικαιολογήσουμε εν μέρει την υφιστάμενη κατάσταση ως λογική απόρροια των αλλαγών που έχουν επέλθει από τον 19^ο αιώνα και έπειτα, με την κρίση των εθνών κρατών και την εμφάνιση της παγκοσμιοποίησης. Η μετατόπιση των κέντρων λήψεως αποφάσεων από την κρατική εξουσία σε αλλότριες δυνάμεις και αρχές, μεταμόρφωσε την πολιτική κυριαρχία, καθιστώντας την εν τέλει «διαιρετή και επιμεριζόμενη»²⁶. Προς χάριν λοιπόν μίας παγκόσμιας χρηστής διακυβέρνησης και ενός παγκόσμιου συνταγματισμού, επιβάλλεται μία διαφορετική προσέγγιση της έννοιας της κυριαρχίας, η οποία θα περιπλέκετε και θα επικοινωνεί με τις υπόλοιπες²⁷.

²¹ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ, *ό.π.*, σ.7 και ΠΡΟΚΟΠΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟ, *ό.π.*, σ.6.

²² ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ, *ό.π.*, «κυβέρνηση μεταπράτης», σ.8 και ΓΙΩΡΓΟ Σ.Π. ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟ, *Memoranda sunt Servanda? Η συνταγματικότητα του νόμου 3845/2010 και του μνημονίου για τα μέτρα εφαρμογής των συμφωνιών με ΔΝΤ, ΕΕ και ΕΚΤ*, «η Βουλή καταντά αγγελοφόρος», ΕφημΔΔ-2/2010, σ.158.

²³ ΓΙΑΝΝΗ Ζ. ΔΡΟΣΟ, *Το «Μνημόνιο» ως σημείο στροφής του πολιτεύματος*, www.constitutionalism.gr, σ.4.

²⁴ ΓΙΩΡΓΟ Ι. ΚΑΣΙΜΑΤΗ, *Οι συμφωνίες δανεισμού της Ελλάδας με την ΕΕ και το ΔΝΤ. Κατάφορες παραβιάσεις του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου και του ελληνικού Συντάγματος. Μνημόνιο θέσεων, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, Αθήνα 2010*, σ.17-19.

²⁵ ΓΙΩΡΓΟ Σ.Π. ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟ, *ό.π.*, σ.162.

²⁶ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ, *Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο*, *ό.π.*, σ. 225.

²⁷ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ, *Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο*, *ό.π.*, σ. 229.

Στην ουσία λοιπόν, ο λόγος του περιορισμού της εθνικής κυριαρχίας για τον οποίο κατηγορείται το «μνημόνιο», δεν είναι ένα γεγονός που προκλήθηκε εξαιτίας της υπογραφής του, αλλά μία κατάσταση που διαμορφώνεται εδώ και έναν αιώνα, επηρεάζοντας διεθνώς όλα τα κράτη.

- **ΑΠΟ ΤΟ ΔΝΤ ΚΑΙ ΤΟ STAND BY ARRANGEMENT**

Στα ίδια συμπεράσματα μπορούμε να καταλήξουμε και για την υπογραφή του Stand By Arrangement με το ΔΝΤ. Η φύση και το κείμενο της συμφωνίας δεν αποτελούν διεθνή συνθήκη με νομική δεσμευτικότητα οπότε κανένα από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν εξαναγκάζεται σε υποχρεωτική υπακοή των κανόνων της συμφωνίας. Αναγωγικά λοιπόν δεν εγείρονται νομικοί περιορισμοί της εθνικής κυριαρχίας σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος 3 του Συντάγματος, εφόσον οικειοθελώς προσχωρήσαμε στην σύναψη της συμφωνίας. Επιπλέον το ΔΝΤ ως μακρόβιος διεθνείς οργανισμός έχει προνοήσει περίτεχνα μέσω του καταστατικού του να είναι νομικά κατοχυρωμένο από οποιαδήποτε καταδίκη, σε εθνικό ή σε διεθνή επίπεδο, ως προς την ανάμειξη του στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών μελών του²⁸.

Παρά ταύτα, έχει κατηγορηθεί πολλές φορές από την παγκόσμια κοινή γνώμη για τις επονομαζόμενες «θεραπίες σοκ»²⁹ που θέτει σε εφαρμογή στα επαπειλούμενα με πτώχευση κράτη μέλη του, με την αιτιολογία ότι παρεμβαίνει κατάφωρα στις εσωτερικές υποθέσεις τους επιβάλλοντας πολύ σκληρές πολιτικές άκρατης ιδιωτικοποίησης, παραγκωνίζοντας και καταστρατηγώντας σε μεγάλο βαθμό την πολιτική κυριαρχία του εκάστοτε κράτους.

- **ΑΠΟ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΔΑΝΕΙΑΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ**

Η Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης από την άλλη πλευρά αποτελεί διεθνή σύμβαση με νομική δεσμευτικότητα γεγονός που αξιώνει την κύρωση της από την Βουλή σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 2 του Σ ώστε να ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας. Παρά το σχετικό νομοσχέδιο που έχει κατατεθεί ήδη από τον Ιούνιο του 2010, η κύρωση της από τη Βουλή ακόμα εκκρεμεί, γεγονός που εγείρει

²⁸ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΛΑΒΙΝΗ, ό.π., σ.120-124 και ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΕΡΔΗΜΑ, ό.π., σ.3.

²⁹ Βλ. ΝΑΟΜΙ ΚΛΕΙΝ, Το δόγμα του ΣΟΚ. Η άνοδος του καπιταλισμού της καταστροφής, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2010

αμφιβολίες ως προς την συνταγματική και πολιτική νομιμότητα της³⁰ από μία μερίδα επιστημόνων. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι διατάξεις της επιφέρουν όχι μόνο ακράδαντη παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας της χώρας αλλά και υπονόμηση της ίδιας της κρατικής υπόστασης του κράτους³¹, ενώ στο σύνολο της, παραβιάζει θεμελιώδεις αρχές τόσο του εθνικού όσο και του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου³².

Οι σειρά διατάξεων που συμπλέκονται αναμεταξύ τους και εγείρουν ζητήματα περιορισμού της εθνικής κυριαρχίας, έγκειται κατ' αρχήν στην υποβολή των γνωμοδοτήσεων³³ που συντάσσονται από τον Νομικό Σύμβουλο του κράτους, σύμφωνα με το υπόδειγμα που εμπεριέχεται αυτούσιο στη Σύμβαση, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την χορήγηση και εκταμίευση οποιασδήποτε δόσης. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτών των γνωμοδοτήσεων, στο σημείο 12 ορίζεται ότι: «ούτε ο δανειολήπτης, ούτε τα περιουσιακά του στοιχεία έχουν ασυλία λόγω κυριαρχίας ή διαφορετικά λόγω της δικαιοδοσίας, κατάσχεσης – συντηρητικής ή αναγκαστικής – αναγκαστικής εκτέλεσης σε σχέση με οποιαδήποτε ενέργεια ή διαδικασία σχετικά με τη Σύμβαση», η οποία σε συνδυασμό με τη διάταξη 14 (5)³⁴ της Σύμβασης, οδηγεί στην ουσιαστική παραίτηση της ελληνικής κυβέρνησης από τις ασυλίες της εθνικής της κυριαρχίας(ασυλία δικαιοδοσίας, ασυλία εκτέλεσης³⁵). Ως ασυλία εκτέλεσης τεκμαίρεται η «απαγόρευση αναγκαστικής εκτέλεσης (κατάσχεση , πλειστηριασμός) κατά της δημόσιας περιουσίας ενός κράτους, δηλαδή εκείνων των περιουσιακών στοιχείων τα οποία εξυπηρετούν δημόσιους σκοπούς»³⁶. Στην περίπτωση λοιπόν που η Ελλάδα δεν μπορέσει να είναι συνεπής στην εξόφληση των δανειακών της υποχρεώσεων, η δημόσια περιουσία της, στην οποία έχει αρθεί η ασυλία εκτέλεσης, μπορεί να κατασχεθεί ή να εκπληστηριαστεί από τα

³⁰ NOTH MARIA, *Και με τη βούλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ζεπούλημα της δημόσιας περιουσίας*, «Αυγή» 20.02.2011.

³¹ NOTH MARIA, ό.π., και ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ, ό.π., σ.10.

³² ΓΙΩΡΓΟ Ι. ΚΑΣΙΜΑΤΗ, ό.π., σ.25.

³³ Στο άρθρο 3 παρ.4 της Δανειακής Σύμβασης ορίζεται ότι : «η χορήγηση και εκταμίευση οποιασδήποτε δόσης του δανείου τελεί υπό την προϋπόθεση της υποβολής γνωμοδοτήσεων από τους νομικούς συμβούλους των Υπουργείων Δικαιοσύνης και Οικονομικών»

³⁴ «ο δανειολήπτης αμετάκλητα και άνευ όρων παραιτείται από κάθε ασυλία που έχει ή πρόκειται να αποκτήσει, όσον αφορά τον ίδιο, ή τα περιουσιακά του στοιχεία, από νομικές διαδικασίες σε σχέση με τη παρούσα Σύμβαση, περιλαμβανομένων, χωρίς περιορισμούς της ασυλίας όσον αφορά την άσκηση της αγωγής, δικαστική απόφαση ή άλλη διαταγή, και όσον αφορά την εκτέλεση και επιβολή κατά των περιουσιακών στοιχείων του, στο βαθμό που δεν το απαγορεύει δεσμευτικό δίκαιο, (mandatory law)».

³⁵ NOTH MARIA, *Η αποικιοκρατική δανειακή σύμβαση Ελλάδας-κρατών μελών Ευρωζώνη*, «Αυγή» 27.06.2010.

³⁶ NOTH MARIA, ό.π.

κράτη –δανειστές της Ευρωζώνης προς εξόφληση των δανεικών³⁷. Η δημόσια περιουσία ενός κράτους, από τις κτιριακές εγκαταστάσεις μέχρι τη μισθοδοσία των υπαλλήλων καθίσταται αναγκαία για την κρατική του υπόσταση αλλά και για την συνέχιση της άσκησης της κυριαρχίας του³⁸.

Πέραν όμως αυτής της θέσης ότι εγείρονται νομικοί περιορισμοί της εθνικής κυριαρχίας, οφείλουμε να αντιτάξουμε ότι η Ελλάδα συμμετέχει ως κυρίαρχο, τυπικά ανεξάρτητο και ισότιμο κράτος της διεθνούς κοινότητας στην διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης ύστερα από τη δική της θέληση και συγκατάθεση, από το 1981, υποχρεώνοντας την ταυτόχρονα να υπακούει και να τηρεί το Δίκαιο της Ένωσης. Κατά αναλογία όφειλε να λάβει αυτά τα δυσμενή και δυσβάσταχτα μέτρα που προβλέπονται από το μνημόνιο, εξαιτίας της κατάστασης του υπερβολικού ελλείμματος στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική οικονομία, σύμφωνα με τα άρθρα 126 και 136 της ΣΛΕΕ, προκειμένου να διαφυλαχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ³⁹.

Στην ουσία όμως, ο σκληρός πυρήνας και το απόλυτο του χαρακτήρα της κυριαρχίας δεν πλήττεται και δεν περιορίζεται διότι με την νομική του όρου έννοια η δυνατότητα του «συνταγματικού αυτοκαθορισμού»⁴⁰ του κράτους να θέτει και να τροποποιεί τους κανόνες της ύπαρξης και της λειτουργίας του παραμένει αλώβητη από την προσχώρηση μας στην ΕΕ και έπειτα. Δεν έχει δηλαδή ξεπεραστεί το όριο που θέτει η επιφύλαξη της κυριαρχίας του άρθρου 28 παρ.3 του Σ, δεν έχουμε εκχωρήσει ολοκληρωτικά τις κυριαρχικές μας αρμοδιότητες στην Ένωση, παρά μόνο όσες αποφασίσαμε προς χάριν μιας «Ευρωπαϊκής Συμπολιτείας»⁴¹

³⁷ NOTH ΜΑΡΙΑ, Και με τη βούλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας, ό.π.

³⁸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ, ό.π., σ.9-10 και NOTH ΜΑΡΙΑ, Και με τη βούλα..., ό.π.

³⁹ ΕΙΡΗΝΗ ΣΑΡΠΙ, ό.π., σ.39-40.

⁴⁰ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ, Το «Σύνταγμα» της Ευρώπης αντιμετώπι με την εθνική και λαϊκή κυριαρχία, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2004, σ. 61

⁴¹ ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΝΙΤΑΚΗ, ό.π., σ.20.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

Καταλήγοντας, συμπεραίνουμε ότι δεν εγείρονται νομικοί περιορισμοί της εθνικής κυριαρχίας από το νόμο 3845/2010 και το Stand By Arrangement με το ΔΝΤ ενώ όσον αφορά την Δανειακή Σύμβαση εκφράζονται σημαντικές αμφιβολίες. Αντίθετα, οι πραγματικοί περιορισμοί που εγείρονται, ερμηνεύονται από την συμμετοχή της χώρας ως κυρίαρχο κράτος σε Διεθνείς οργανισμούς και κατά κύριο λόγο στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Κλείνοντας, κατά την άποψη μου, θεωρώ ότι αυτό που κλονίζεται περισσότερο από την εθνική μας κυριαρχία, είναι τελικά η εθνική μας περηφάνια ως πολίτες για την κατάπτωση της χώρας μας. Με το να δαιμονοποιούμε όμως το μνημόνιο και τη Δανειακή Σύμβαση δεν πετυχαίνουμε τα πολυπόθητα αποτελέσματα της οικονομικής ανάκαμψης. Ίσως η λύση να έγκειται στην αντιμετώπιση του προβλήματος συλλογικά και όχι διασπαστικά και μεμονωμένα.